

ברכות קריאת שמע, מפגש רביעי "אמת ויציב"

אמת ויציב

אֵמֶת וְיָצִיב וְנִכּוֹן וְיֵשֶׁר וְנֶאֱמָן וְאֱהוּב וְחָבִיב וְנִחְמָד וְנִעִים וְנִרְאָ וְאֲדִיר וְיִמְתָּקָן וְיִמְקַבֵּל וְטוֹב וְיִפְּהַּ הַדְּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אֵמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מְלֶכֶנוּ, צוּר יַעֲקֹב מִגֵּן יִשְׁעָנוּ. לְדוֹר וָדוֹר הוּא קָיָם וְשִׁמוֹ קָיָם וְכִסְאוֹ נִכּוֹן וְיִמְלֻכוֹתוֹ וְאַמּוֹנָתוֹ לְעַד קְיָמָת: וְדִבְרָיו חַיִּים וְקָיָמִים וְנֶאֱמָנִים וְנִחְמָדִים לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. עַל אֲבוֹתֵינוּ. עָלֵינוּ וְעַל בְּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל דּוֹרוֹת זָרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ:

עַל הָרָאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דְּבָר טוֹב וְקָיָם. בְּאֵמֶת וּבְאַמּוֹנָה חֵק וְלֹא יַעֲבוּר: אֵמֶת שְׂאֵתָהּ הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מְלֶכֶנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גּוֹאֲלָנוּ גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ. יוֹצְרָנוּ צוּר יִשְׁוֹעָתָנוּ. פּוֹדֵנוּ וּמְצִילָנוּ מֵעוֹלָם הוּא שְׂמֵךְ וְאֵין לָנוּ עוֹד אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ סֶלָה:

True and firm, established and enduring, right, faithful, beloved, cherished, delightful, pleasant, awesome, mighty, perfect, accepted, good and beautiful is this faith for us forever. True is the eternal God, Our King, Rock of Jacob, Shield of our salvation. He exists and His name exists through all generations. His throne is established, His kingship and faithfulness endure forever. His words live and persist, faithful and desirable forever and all time. So they were for our ancestors, so they are for us, and so they will be for our children and all our generations and for all future generations of the seed of Israel, Your servants. For the early and the later generations this faith has proven good and enduring forever, true and faithful, an immutable law. True, You are the Lord: our God and God of our ancestors, our King and King of our ancestors, our Maker, Rock of our salvation, our Deliverer and Rescuer: this has ever been Your name. There is no God but You.

* מתוך ביאור שעוד לא יצא לאור על הסידור של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

מנהג קדום המוזכר במשנה לצרף למלים "אני ה' אלוקיכם" את המילה "אמת". בכך אנו מצהירים שה' הוא האמת האמתית, בדומה ללשון הכתוב בירמיה: "וה' אלוקים אמת".

תחילת הברכה היא הסכמה פנימית לדברים שנצטוונו עליהם בקריאת שמע: אמונה בה', לימוד תורה, קיום מצוות, אהבת ה' ויראתו. לאחר שאמרנו את הדברים בקריאת שמע כציווי מלמעלה, כאן אנתנו מצהירים שדברי התורה והמצווה מקובלים עלינו ורצויים לנו, ומודים על עצם הקשר שלנו עם הקדוש ברוך הוא. דברי התהילה והשבח בברכה זו, נשנים בצורות שונות, להדגיש ביתר שאת את האמונה בדברי התורה, הנכונות שלנו לקבל אותם למעשה ולהזדהות איתם ברגש. חכמי ישראל הצביעו על כך שהמספרים בברכה מכוונים: חמש עשרה מילות השבח "ויציב... ויפה"

מכוונות כנגד חמש עשרה מדרגות שהיו במקדש בין עזרת נשים לעזרת ישראל שעליהן עמדו הלוויים ושיבחו בשיר וכנגד חמישה עשר שירי המעלות שבספר תהלים ; כך גם, המילה "אמת" חוזרת שמונה פעמים בברכה, מספר המסמל שלמות של העולם הזה עם העולם הבא.

עזרת אבותינו – ממצרים

עזרת אבותינו אתה הוא מעולם. מגן ומושיע להם ולבניהם אחריהם בכל דור ודור. ברום עולם מושבך. ומשפטיך וצדקתך עד אפסי ארץ:
אמת אשרי איש שישמע למצותיך. ותורתך ודברך ישים על לבו:
אמת שאתה הוא אדון לעמך. ומלך גבור לריב ריבם לאבות ובנים:
אמת אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון. ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע:
אמת ממצרים גאלתנו ה' אלהינו. מבית עבדים פדיתנו. כל בכוריהם הרגת ובכורך ישראל גאלת. וים סוף להם בקעת. וזדים טבעת. וידידים עברו ים. ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר:

על זאת שבחו אהובים ורוממו לאל ונתנו ידדים זמירות שירות ותשבחות ברכות והודאות למלך אל חי וקיים. רם ונשא. גדול ונורא. משפיל גאים עדי ארץ. מגביה שפלים עד מרום. מוציא אסירים. פודה עניים. עוזר דלים העונה לעמו ישראל בעת שועם אליו. תהלות לאל עליון גואלם ברוך הוא ומבורך. משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כלם: מי כמכה באלים ה' מי כמכה נאדר בקדש. נורא תהלת עשה פלא:
שירה חדשה שבחו גאולים לשמך הגדול על שפת הים יחד כלם הודו והמליכו ואמרו:
ה' ימלך לעולם ועד:

ונאמר גואלנו ה' צבאות שמו. קדוש ישראל:

ברוך אתה ה', גאל ישראל:

Exodus from Egypt

You have always been the help of our ancestors, Shield and savior of their children after them in every generation. Your dwelling is in the heights of the universe, and Your judgments and righteousness reach to the ends of the earth. Happy is he who obeys Your commandments and takes to heart Your teaching and Your word. True, You are the Master of Your people and the mighty King who pleads their cause. True, You are the first and You are the last. Besides You, we have no king, redeemer or savior. From Egypt You redeemed us, Lord our God, and You delivered us from the house of slaves. You killed all their firstborn, but You redeemed Your firstborn. You split the Red Sea and drowned the arrogant; You took Your beloved ones across. The water covered their foes;

not one of them was left. For this, the beloved ones praised and exalted God, the cherished ones sang psalms, songs and praises, blessings and thanksgivings to the King, the living and enduring God. High and exalted, great and awesome; He humbles the haughty and raises the lowly, freeing captives and redeeming those in need, helping the poor and answering His people when they cry out to Him. Praises to God the Most High, the Blessed One who is blessed. Moses and the children of Israel recited to You a song with great joy, all exclaiming: "Who is like You, Lord, among the mighty? Who is like You, majestic in holiness, awesome in praises, performing wonders?" with a new song, the redeemed people praised You name at the shore of the sea. Together they all gave thanks, proclaimed Your kingship and declared: "The Lord shall reign forever and ever." Rock of Israel! Arise for the help of Israel. Deliver, and You promised, Judah and Israel. Our Redeemer, the Lord of Hosts is His name, the Holy One of Israel. Blessed are You, Lord, who redeemed Israel.

* מתוך ביאור שעוד לא יצא לאור על הסידור של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ.

מכאן עוברים לחלק העיקרי של הברכה: דברי שבח על גאולת ה' את ישראל בכל הזמנים, בעבר ובהווה. עיקרו של הקטע הוא מעין הרחבה לנאמר בפרשת ציצית: "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" – תיאור גאולת ישראל ממצרים וביחוד קריעת ים סוף, משום היותן המופתים הגדולים בכל הזמנים, והן מדגישות את העובדה שהקדוש ברוך מבחין בין ישראל לשאר העולם.

ברכת הגאולה באה כהכנה לתפילת שמונה עשרה, משום שההכרה בכך שה' הוא בעל היכולת לגאול אותנו ואף רוצה בכך, היא הנותנת לנו את האמונה והכוח לבקש ממנו בתפילה. כל תפילה היא בעצם תפילה לגאולה – קטנה או גדולה, של העולם או הנפש – ולכן אמרו חכמים בגמרא שיש מעלה יתירה לסמוך גאולה לתפילה, ואין להפסיק בדברים בין המלים "גאל ישראל" לתפילת שמונה עשרה.